بررسی تبعات حاشه متروپل بر زیرمجموعه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

آوار آبادان، کشور را غبارآلود کرد

گـزارش

ریشه‌یابی علل بروز حوادثی از جنس متروپل آبادان و پیش از آن پلاسکوی تهران اتفاق نظر دارند؛ رویه‌ای که می‌تواند از تکرار وقوع این حوادث تا حدودی بکاهد. در این میان اگر منازل و مجتمع‌های مسکونی و تجاری با رعایت دقیق فرهنگ ایمنی شهری، ایمن‌سازی تجهیزات، ساختارها، ساختمان‌ها طبق استانداردهای لازم بنا می‌شد قطعاً شاهد بروز حوادثی از این دست در کشور نبودیم. نکته مهم اینکه آوار چنین ساختمان‌های ناایمنی نه‌فقط بر سر ساکنان و همسایگان که بر سر سازمان تأمین‌اجتماعی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و زیرمجموعه‌های آن نیز فرو می‌ریزد. در این گزارش تلاش کرده‌ایم تا فاجعه متروپل را از این منظر بنگریم.

مهین داوری
روزنامه‌نگار

تأثیر فروپختن متروپل آبادان بر تمام افراد در صحنه، حادثه‌دیده، خانواده قربانیان، افراد در معرض مستقیم اخبار حادثه و همچنین کسانی که دارای استرس‌های حاد زمینه‌ای غیرقابل‌انکار و به همین جهت مداخلات روانشناختی اولیه و غربالگری‌های پس از آن ضروری است

ظهر روز دوشنبه دوم خردادماه سال ۱۴۰۱ خبر فروریختن متروپل آبادان منتشر و پس از آن با انتشار فیلم‌های کوتاهی از لحظه ریزش این ساختمان، به صورت لحظه‌ای اخباری از تعداد مجروحان و فوتی‌های ناشی این حادثه به صورت رسمی و غیررسمی منتشر شد. عبدالرضا روشنی سرپرست تأمین‌اجتماعی استان خوزستان با حضور در جمع خبرنگاران در محل ساختمان متروپل آبادان ضمن تسلیت به مردم شریف آبادان و خانواده‌های مصیبت‌دیده در این حادثه بر رسالت سازمان تأمین‌اجتماعی در حمایت از مجموعه بیمه‌شدگانی که در حادثه متروپل صدمه دیدند تأکید کرد. روشنی با اشاره به اینکه شعبه (۱) و (۲) تأمین‌اجتماعی آبادان آماده ارائه خدمات به کارگران ساختمانی و دیگر بیمه‌شدگانی که احیاناً در این حادثه آسیب دیده‌اند، گفت: «هنوز آمار یا لیست دقیقی از افراد به دست ما نرسیده اما در راستای حمایت از بیمه‌شدگانی که خدای ناکرده جان خود را در این حادثه از دست داده‌اند، به منظور حمایت از معیشت خانواده‌های ایشان، بر اساس قوانین و مقررات سازمان تأمین‌اجتماعی با آمادگی کامل پیگیر پرونده‌های آنها خواهیم بود.» وی گفت: «در خصوص برقراری بیمه بیکاری برای کسانی که مشمول قانون کار بودند، آن تعداد بیمه‌شدگانی که در این حادثه تلخ به صورت مستقیم آسیب دیده‌اند و یا کسبه‌ای که وضعیت اشتغال آنها به دلیل اجرای عملیات آوار برداری و رفع صدمات ساختمان متروپل صدمه دیده و کسب‌وکارشان تعطیل شده نیز مورد حمایت قرار می‌گیرند. این افراد باید شناسایی و در اداره کار مراحل قانونی را پشت سر بگذارند و پس از آن به اداره تأمین‌اجتماعی مراجعه کنند. ما با تمام امکانات در راستای ارائه خدمت به آنها و کاهش آلام و درد مردم آبادان آماده همکاری هستیم.»

برقراری مستمری بازماندگان

معاون تعهدات بیمه‌ای اداره کل تأمین‌اجتماعی استان خوزستان در گفت‌وگو با آتیه‌نو در ارتباط با فعالیت‌های صورت گرفته از سوی این اداره کل از زمان ریزش متروپل بیان کرد: «در راستای خدمت‌رسانی به حادثه‌دیدگان این ساختمان از شروع عملیات امدادرسانی و خدمت‌رسانی جلسات متعددی با شورای تأمین و دادستانی، فرمانداری، نهادهای نظارتی، شهرداری آبادان، مدیرکل امور اجتماعی استانداری خوزستان در خصوص نحوه ارائه تعهدات قانونی به حادثه‌دیدگان، بازماندگان و کارفرمایان توضیحات کاملی ارائه شد.» اسماعیل قنواتی با اشاره به اینکه تاکنون آماری مبنی بر تعداد مصدومان و متوفیان حادثه جهت بررسی سابقه و احراز شرایط قانونی به این اداره کل و یا شعب (۱) و (۲) آبادان ارائه شده است، افزود: «بازماندگان یک نفر از متوفیان در شعبه دو آبادان درخواست مستمری بازماندگان ارائه کرده که در مرحله صدور حکم است. همچنین حکم برقراری مستمری بازماندگان سه نفر از افراد فوت شده نیز در شعبه یک آبادان صادر شد.» قنواتی ادامه داد: «تعدادی از متوفیان حق بیمه خود را به صورت اختیاری و یا در راستای بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی و یا طبق ماده (۳۹) قانون از طرف کارفرما پرداخت کرده‌اند که باید از طریق مراجعه به سامانه خدمات غیرحضوری سازمان تأمین‌اجتماعی به نشانی (es. tamin. ir) و یا با مراجعه حضوری به شعب پرداخت حق بیمه نسبت ثبت درخواست مستمری بازماندگان اقدام تا برابر مقررات اقدام لازم را معمول کنند.» معاون تعهدات بیمه‌ای اداره کل تأمین‌اجتماعی استان خوزستان افزود: «کارگرانی که در راستای بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی و به اعتبار پروانه ساختمانی شاغل بوده و فاقد هرگونه پرداخت حق بیمه به سازمان هستند و دچار مصدومیت شده‌اند و بازماندگان افراد فوت شده نیز که فاقد پرداخت حق بیمه هستند، می‌توانند درخواست خود را مبنی بر ارائه گزارش حادثه به شعب اعلام کنند تا برابر مقررات پس از بررسی گزارش حادثه و در صورت تأیید شغل آنها به عنوان کارگر ساختمانی برابر ماده (۶۰) قانون تأمین‌اجتماعی اقدام شود.» وی تصریح کرد: «بدیهی است در صورت تأیید حادثه به عنوان حادثه ناشی از کار تعهدات قانونی به تناسب میزان صدمات از جمله غرامت دستمزد ایام بیماری، معرفی به کمیسیون پزشکی ماده (۹۱) قانون، مستمری بازماندگان برقرار می‌شود.» قنواتی بیان کرد: «افرادی که به‌صورت مستقیم و یا غیرمستقیم به علت عملیات امدادرسانی و آوار برداری بیکار شده‌اند نیز می‌توانند درخواست برقراری مقرری بیمه بیکاری خویش را از طریق سامانه (prkar.mcls.ir) ثبت تا مراتب از طریق ادارات تعاون، کار و رفاه اجتماعی بررسی و در صورت احراز شرایط قانونی به شعب سازمان تأمین‌اجتماعی معرفی شوند.»

تبعات روانی متروپل غیرقابل‌انکار است

«تأثیر فروپختن متروپل آبادان بر تمام افراد در صحنه، حادثه‌دیده، خانواده قربانیان، افراد در معرض مستقیم اخبار حادثه و همچنین کسانی که دارای استرس‌های حاد زمینه‌ای غیرقابل‌انکار و به همین جهت مداخلات روانشناختی اولیه و غربالگری‌های پس از آن ضروری است.» مدیرکل مشاوره و امور روانشناختی سازمان بهزیستی کشور ضمن بیان واکنش‌ها و علائم روانی در گروه‌های در معرض این حادثه گفت: «طبیعتاً واکنش‌ها در افراد مختلف می‌تواند متفاوت باشد. تأثیر این حادثه برای کودکانی که پیش از سن دبستان هستند احتمالاً در قالب ترس از جدایی، چسبیدن بیش از حد به والد، ترس از دیگران، ترس از خواب، ترس از تاریکی، وحشت شبانه و بیداری از خواب، انگشت مکیدن، شب ادراری و... نمایان می‌شود.» بهزاد وحیدنیا ادامه داد: «در کودکان ۶ تا ۱۱ سال که بزرگتر هستند ممکن است احساس غم وجود داشته باشد. نگرانی در مورد سرنوشت اعضای خانواده، پرخاشگری، سکوت بیش از حد، صحبت‌های کلامی ابتر، دردهای مزمن شکم و سردرد ممکن است در این رده سنی بروز یابد. اگرچه نوجوانان و جوانان به خاطر شرایط سنی شان ممکن است علائمی مانند تنش، استرس و اضطراب در آنها پررنگ باشد اما با قرارگرفتن در معرض این حادثه علائم مختلفی مانند تحریک‌پذیری مفرط، طغیان و سرکشی در محدوده‌های اجتماعی، افسردگی و غمگینی، بی‌علاقگی به موضوعات در آنها آشکارتر می‌شود.» وی تأکید کرد: «در افراد آسیب‌دیده از حادثه متروپل ممکن است علائمی مانند ترس، اضطراب، احساس خشم، احساس سرخوردگی و ناامیدی، سرزنش، احساس گناه، احساس غم، برانگیختگی بیش از حد و یا بعضاً اجتناب شناختی و یا آگاهانه در فراموشی خاطره بروز پیدا کند و گاه از بازگویی و یا ارتباط‌گیری امتناع می‌کنند.» وحیدنیا افزود: «ممکن است واکنش فرد نسبت به شرایط استرس متفاوت باشد. به تناسب ویژگی‌ها، مهارت‌های پایه‌ای و تجربیات او در گذشته و همچنین شدت و ضعف بحرانی که در حال تجربه آن است اگر فرایند سوگ را نتواند به طور صحیح طی کند ممکن است حتی شاهد بروز اختلالاتی نظیر واکنش‌ها و استرس‌ها حاد در این افراد باشیم. بیشتر افراد درگیر و در معرض حادثه ممکن است تا مدتها دچار استرس پس از سانحه و یا اختلالات شبه جسمانی بشوند و افسردگی از دیگر مواردی است که ممکن است تا مدت‌ها در این افراد دیده شود. معمولاً افراد در چنین شرایطی به پشتوانه باورهای مذهبی و ارتباط معنوی و توسل‌شان به خدا در شرایط پیش‌رو، بحران کمتری را تجربه کنند و یا اینکه بهتر بتوانند با موضوع کنار بیایند.» مدیرکل مشاوره و امور روانشناختی سازمان بهزیستی کشور خاطرنشان کرد: «یکی از پیامدهای بلایا و حوادث طبیعی و انسان‌ساخت، به سوگ نشستن است که می‌تواند با توجه به عمق و شدت حادثه در افراد مختلف متفاوت باشد. اگر افراد فرایند سوگ را نتوانند به طور صحیح طی و درک کنند ممکن است حتی شاهد بروز اختلالاتی نظیر واکنش‌ها و استرس‌ها حاد در آنها باشیم. یکی دیگر از پیامدهایی که می‌تواند افراد را تا مدت‌ها درگیر کند، استرس پس از سانحه و یا اختلالات شبه جسمانی و افسردگی است. معمولاً افراد در چنین شرایطی به پشتوانه باورهای مذهبی، ارتباط معنوی و توسل‌شان به خدا در شرایط پیش رو، بحران کمتری را تجربه می‌کنند و یا اینکه بهتر می‌توانند با موضوع کنار بیایند.» وی افزود: «سازمان بهزیستی با هدف حمایت روانی اجتماعی از افراد حادثه دیده سعی می‌کند خدمات مشاوره و مداخلات روانشناختی را در قالب یارانه (کمک‌هزینه خدمات روانشناختی) پوشش دهد. همچنین افراد متأثر از حادثه می‌توانند به منظور رفع مشکلات روانشناختی از خدمات مشاوره تلفنی از طریق تماس با خط ۱۴۸۰ بهره‌مند شوند.»

تبعات پنهان و آشکار حادثه متروپل

حمیدحاج‌اسماعیلی کارشناس حوزه بازار کار در گفت‌وگو با آتیه‌نو بیکار شدن افراد را یکی از تبعات این حادثه خواند و افزود: «کسانی که در واحدهای مختلف متروپل مشغول به کار بوده اگر فوت کرده باشند ممکن است خانواده‌های آنان بی‌سرپرست شده و اگر در مغازه، فروشگاه و یا دفتر اداری مشغول به کار بوده‌اند که فاقد کد کارگاهی بوده و یا آنها را بیمه نکرده در این صورت تبعات آن برای خانواده‌ها بیشتر و بالاتر و در عین حال هزینه‌های هنگفتی را نیز به کشور تحمیل می‌کند.»

خبـــر

رتبه ۸۸ برای توانمندی سالمندان ایران

رییس مرکز تحقیقات سالمندی ایران با بیان اینکه در زمینه شاخص قابلیت و توانمندی سالمندان، ایران در جایگاه ۸۸ قرار دارد، می‌گوید: «در گذشته از بیماری‌های اصلی سالمندی بحث بیماری‌های قلبی و عروقی و بیماری‌های زمینه‌ای ژنتیک عنوان می‌شد، در حالی که امروزه با توجه به گسست شبکه‌های اجتماعی افراد در دوران بازنشستگی، بسیاری از آنها دچار بیماری‌های روحی و روانی می‌شوند.» احمد دلبری؛ یکی از مشکلات حوزه سالمندی را «بازنشستگی قبل از موعد» می‌داند و می‌گوید: «در حال حاضر میانگین سن بازنشستگی در کشور ۵۲ سال است، در صورتی که افراد اغلب از ۷۰ سالگی از کار افتاده می‌شوند و بخش زیادی از بیماری‌ها به علت این بیکاری رخ می‌دهد که در این زمینه لازم است در قوانین حوزه سالمندی به موضوع بازنشستگی ورود شود؛ نکته‌ای که سبب‌ساز از میان رفتن تعادل در منابع و مصارف سازمان‌های بیمه‌گر مانند سازمان تأمین‌اجتماعی خواهد شد.»

رییس مرکز تحقیقات سالمندی ایران علت پایین بودن سن بازنشستگی در کشور را «ایجاد اشتغال کاذب» عنوان می‌کند و می‌افزاید: «در ایران معمولاً بازنشستگی را زودتر از موعد در نظر گرفته و افراد زودتر بازنشسته می‌شوند تا جای آنها را نیروهای جوان بگیرند.»

در همین راستا، دلبری به گزارش حاصل از ارزیابی شاخص دیده‌بان سالمندی که اخیراً توسط سازمان بازنشستگی کشوری انجام شده، اشاره و خاطرنشان کرد: «در این ارزیابی ۹۷ کشور مورد بررسی قرار گرفت و ایران رتبه ۶۴ را به خود اختصاص داد. به عبارتی ۶۴ کشور در جهان از ایران وضعیت بهتری دارند. از سوی دیگر، در زمینه شاخص قابلیت و توانمندی سالمندان، ایران در جایگاه ۸۸ بود که این موضوع نشان می‌دهد کشورمان در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.» به گفته وی، با توجه به اینکه شاخص قابلیت و توانمندی سالمندان ترکیبی از اشتغال و توانمندی و میزان تحصیلات سالمندان است، تنها ۳۴ درصد از سالمندان در ایران شاغل هستند. رییس مرکز تحقیقات سالمندی ایران در ادامه در خصوص وضعیت اشتغال سالمندان در کشورهای دیگر نیز گفت: «انتظار نمی‌رود سالمندان کار بدی انجام دهند، اما اکثر کشورها از سالمندان به عنوان مشاور در رده‌های بالا بهره می‌برند و همانگونه که در کشورهای توسعه‌یافته بازنشستگی فرایندی دوساله است و طی این مدت فرد تجربیات چندین ساله خود را در اختیار می‌گذارد، ارائه مشاوره و تجارب در سال‌های بعد نیز به نیروهای جوان در این کشورها ادامه می‌یابد.» دلبری همچنین به تشریح عوارض بازنشستگی زودهنگام بر سالمندان پرداخت و افزود: «بیکاری و نداشتن هویت و هدف، منشاء بسیاری از بیماری‌های روحی و روانی است. از آنجایی که هویت بیشتر بر شغل است، قطعاً بیکاری می‌تواند زمینه‌ساز بسیاری از بیماری‌ها شود. در گذشته از بیماری‌های اصلی سالمندی بحث بیماری‌های قلبی و عروقی و بیماری‌های زمینه‌ای ژنتیک عنوان می‌شد، در حالی که اکنون با توجه به گسسته شدن شبکه‌های اجتماعی افراد در دوران بازنشستگی، بسیاری از آنها دچار بیماری‌های روحی و روانی می‌شوند.» وی با تأکید بر اینکه از علل اصلی آلزایمر و دمانس، کاهش تعاملات اجتماعی است، می‌گوید: «میزان شیوع بیماری‌های روحی و روانی سالمندان در کشور، نسبت به کشورهای توسعه‌یافته بیشتر است.»

---

۸۲ درصد کودکان کار مهاجر هستند

گـزارش

مدیرکل بهزیستی استان تهران در نخستین همایش ملی «حمایت از اطفال و نوجوانان در معرض آسیب‌های اجتماعی» در محل وزارت کشور در پنل سیاست‌ها و رویه‌های حوزه کودکان با بیان اینکه ۸۲ درصد کودکان کار در زمره مهاجران و اتباع قرار دارند، گفت: «شاید این گروه از کودکان در حوزه خدماتی ما نباشند، اما باید نقش آنها در تخصیص منابع برای ساماندهی کودکان کار و خیابان مشخص شود.»

سمانه زمانی افزود: «در حوزه کودکان کار و خیابان، دو گروه وجود دارد؛ دسته اول، مهاجرانی هستند که با مجوز در کشور حضور دارند و دسته دوم مهاجرانی هستند که بدون مجوز در کشور حضور دارند که به آنها نیز خدماتی ارائه می‌شود؛ اما ما در زمینه کودکان کار اتباع، نیازمند نگاه ویژه هستیم و مجموعه‌های مرتبط با آنها باید در این زمینه نقش‌آفرینی کنند.»

وی خاطرنشان کرد: «بهزیستی، منابعی برای ساماندهی کودکان کار در اختیار دارد که این منابع باید به درستی برای ساماندهی گروه هدف، به کار گرفته شوند؛ بنابراین لازم است نقش کودکان کار مهاجر در این بین نیز مشخص شود.»

مدیرکل بهزیستی استان تهران گفت: «در این زمینه ۱۴ دستگاه وظیفه قانونی دارند تا خدماتی را در حوزه کودکان کار و خیابان ارائه دهند. طبیعتاً نباید کسی را متهم کنیم که در این زمینه اقدامی انجام می‌دهد یا خیر. اگر همین قانون دارای نقص را هم بخواهیم اجرایی کنیم، وضعیت ساماندهی کودکان کار بهتر می‌شود اما این قانون نیم‌بند هم به درستی انجام نمی‌شود و ضمانت اجرایی ندارد؛ یعنی بهزیستی که متولی کودکان کار است، امکان مطالبه‌گری بهزیستی در قانون لحاظ نشده است. امیدواریم حضور دستگاه‌ها را در این زمینه به صورت جدی داشته باشیم.» زمانی تصریح کرد: «۸۲ درصد از کودکان زیر ۱۵ سال در خیابان‌ها، کارگاه‌ها و در شرایط ناایمن کاری را اتباع و مهاجران تشکیل می‌دهند.» وی با اشاره به سه مفهوم کار، کودک و مشارکت‌های مردمی گفت: «کار در تمامی جوامع نوعی ارزش به شمار می‌رود. از سوی دیگر نیز حس و عاطفه‌ای نسبت به کودکان در جامعه جاری و ساری است. تلفیق دو مفهوم کودک و کار، تلنگری است که باید به خروجی ناخوشایند آن توجه کنیم و به صورت ویژه به آن بپردازیم. مشارکت‌های مردمی نیز نقطه قوت و در عین حال امر مغفول مانده‌ای است که کمتر به آن توجه شده است.»

مدیرکل بهزیستی استان تهران گفت: «برای استفاده از ظرفیت‌های مردمی ناگزیر هستیم به مردم قدرت بدهیم و همه مسئولان باید این امر را بپذیرند. چاره‌ای جز این نداریم که هر مسئولی بخشی از قدرت را به مردم واگذار کند. واقعیت این است که ما در حوزه آسیب‌های اجتماعی با امری چندوجهی روبه‌رو هستیم.» «زمانی» با بیان اینکه بهزیستی در قوانین به عنوان پاسخگو در برابر کودکان کار لحاظ شده، افزود: «بهزیستی در حوزه کودکان کار و خیابان به تنهایی موفق نخواهد بود؛ مگر اینکه تمام نهادها و مردم زیر یک چتر قرار گیرند. اگر در امر اجتماعی، همگرایی بین بخشی صورت نگیرد، متأسفانه هیچ اتفاقی نخواهد افتاد.»